Devlet ve Millet Üzerine

ZİHİN SANCILARI

[Büyüklüğümüzün
Manevî ve Târihî Temelleri Hakkında]

Erol Kılınç

ÖTÜKEN

Erol Kılınç: 1945 yılında Konya'nın Bozkır ilçesinde doğdu. Babası Delihaliloğulları'ndan A. Şevket, annesi Ahırlı beldesinden Ayşe'dir. 1949 yılında ailesiyle birlikte Aydın'ın Söke ilçesine yerleşti. Söke Kemalpaşa İlkokulunu bitirdi. Parasız Yatılı imtihanlarını kazanarak Aydın Lisesine kaydoldu ve Ortaokulu burada bitirdikten sonra Lise 1. sınıfta Denizli Lisesine nakledildi. Denizli Lisesinden 1967 yılında mezun oldu. Bir ara 8 aylığına Aydın/Çine'de noter başkâtipliği, sonra Söke'de noter kâtipliği yaptı. Aynı dönemde Söke'de Türkçüler Derneği 2. Başkanlığı ve Türkiye Komünizmle Mücadele Derneği Şube 2. Başkanlığı yaptı. CKMP'nin Söke teşkilatı kurucuları arasında yer aldı. Söke'de 2 yıl boyunca *"Özü Sözü Gerçek"* isimli gazeteyi yayımladı.

1967 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe bölümüne girdi. Üç yıl bu bölümde okuduktan sonra, ara verdi ve 1971'de Tarih bölümüne geçti. Bu bölümden 1975 yılında mezun oldu.

1968-69 yıllarında İstanbul'da yayınlanan *"Millî Hareket"* dergisinin yazı işleri müdürlüğünü yaptı. Bu yıllarda Edebiyat Fakültesi Ülkü Ocağının kurucuları arasında yer aldı. 1967-1971 yılları arasında Doğu Türkistan Türklerinin Lideri İsa Yusuf Alptekin'in özel kâtipliği görevini yürüttü. Yine bu dönemde İstanbul Ülkü Ocakları Birliğinin kurucu başkan yardımcılığını yaptı. Osman Bahadır'dan sonra da başkanlığa getirildi. 1971'de Kutluğ Yayınları'nı kurdu. 1977 yılı sonuna kadar Kutluğ Yayınları'nda yöneticilik-editörlük yaptı. *Devlet, Millî Hareket, Türk Yurdu* dergilerinde az sayıda makalesi yayınlandı. 1975-76 yıllarında Recep Haşatlı'nın (şehîd) başkanı olduğu MHP İstanbul İl yönetiminde sekreter görevi yaptı.

Askerliğini 1979–80 yıllarında Piyade Asteğmen olarak Genelkurmay ATASE Başkanlığında yaptı. 1978 yılı Mart'ından 2012 yılı Ocak ayına kadar Ötüken Neşriyat'ta yönetici ve genel yayın yönetmenliği yaptı. Ağır derece KOAH rahatsızlığı sebebiyle emekliye ayrıldı.

Te'lif Eserleri: *İhtilal, İhtiras ve İdeal- 68 Kuşağı Hakkında* (2008), *Çanakkale Savaşları Günlüğü* (2011), *Damla Damla Yaşa-*

dıklarım (2012) adlı kitapları Ötüken Neşriyat tarafından yayımlanmıştır.

Dr. Rıza Nur'un 12 ciltlik *Türk Tarihi*'ni yeni harflere çevirdi. J. Von Hammer'in *Devlet-i Osmaniye Tarihi*'nin Mehmet Ata tarafından tercüme edilmiş olan ciltlerini sadeleştirerek yayına hazırladı. Bundan başka Mahmut Muhtar Paşa'nın *Maziye Bir Nazar* isimli kitabını ekler ve notlarla yayınladı. Osmanlıcadan yaptığı bir çok iç-çevirilerinin en önemlilerinden olmak üzere, Yusuf Akçura'nın eserlerinden çoğunu ve son olarak yeni harflerle basılmış olmakla beraber Haydar Rifat'ın Gustave Le Bon'dan tercüme ettiği *Bir Târih Felsefesinin İlmî Esasları* isimli eseri yayına hazırlamıştır ki, bu kitaplar da Ötüken Neşriyat tarafından yayınlanmıştır. Bunların dışında, Deguignes'in ünlü *Hunların, Türklerin, Moğolların ve Daha Sâir Batı Tatarlarının Târih-i Umûmîsi* adlı ve H. Cahit tarafından tercüme edilmiş olan 8 ciltlik eserini, üç büyük cilt halinde yayınlanmak üzere hazırlamış olup yakında Ötüken tarafından okuyucuya sunulacaktır.

1979 Şubat'ında İbrahim kızı Şerife Hanımla evlendi. 2 oğul, 2 kız (ikiz), iki gelin, bir damat babası bir de torun dedesidir.

İçindekiler

İsteriz ki... 9
Türk Milleti İçin Malazgirt Zaferinin Manâ ve Önemi 13
Benim Devletim 26
"Devlet" Kavramına Dâir 34
Dündar Taşer Hakkında 37
Târihî Süreçte "Türklük" ve "Türk Milleti"nin Geçirdiği Büyük Değişimlere Dâir Düşünceler 39
Millet ve Milliyetçilik Açısından Batı Cemiyetlerinin Gelişme Sürecine Kısa Bir Bakış 70
Çağdaş Zihin Sakatlıkları 90
Tefekkür ve Fikir Üretmek Üzerine 93
Basîret Bağlanması 99
Gençlik ve İdeal Boşluğu Hakkında 107
Türk Tarihinin 7 Harikası 116
Türk Milletinin Târihî Vasıfları ve Edinmesi Gereken Yeni Vasıflar Hakkında 120
Devlet İdaresi ve Halkla Bütünleşme Hakkında 131
Türk Milliyetçiliği ve Türkiye Cumhuriyeti 136
20. Asır Batı'sını Hazırlayan Temel Unsurlar ve Gelişmeler Hakkında 142
Aydınlanma Çağına ve Fransız İhtilaline Kadar Batı Düşüncesi ile Sosyal Yapısına Dair Düşünceler 150
Batıdaki Aydınlanma Hareketlerine Yol Açan Zihniyet Değişimine Gerçekten Yunan Felsefesine Dönüş mü Etkili Olmuştur? 159
Gençlik Meselelerine Dâir 162
Ziya Nur Aksun ve Dündar Taşer Hakkında Birkaç Söz 165
İnsanlar Tek Bir Kültür Etrafında Toplanabilir mi? 187
"Osmanlı Tarihi Yanlış Öğretildi" 191
"Harf İnkılâbı Zihniyetimizi Bozdu, Kültürümüzü Yok Etti" 203
Sentez Mes'elesi 217

Günlük Politik Meselelerimiz Hakkında

Usûl Hakkında..... 223
M. Türköne'nin bir yazısından dolayı kendisine yolladığım cevap:.... 226
Türk Milletinin Paşası Olmak 229
Cumhuriyet Mitinglerine Dâir 234
Ergenekon ve Terörle Mücadele 237
Maksadıyla Alınmış Bazı Tedbirler Hakkında..... 237
Cromwel'in nutkundan mı bahsediyorsunuz? 241
Dostumuz Ali Baykan yazıyor: Biz de fikrimizi beyan ediyoruz..... 246
GARABET! Sömürge Aydını Gibi Düşünmek..... 253
Hükümetin "Açılım"la ilgili İrade Beyan Etmesi Hakkında 261

İsteriz ki...

İsteriz ki, milletimizin bütün fertleri, millet olarak mevcudiyetimizin dünü, bugünü ve geleceği hakkında zihin yormaktan hiç geri durmasın. Necip Fâzıl'ın *"beyin zarında kıymık"* diye tarif ettiği sancıyı bütün Türk evlatları çeksin. Kimliğimizi oluşturan mazimiz ile, istikbale dair hayallerimiz hayatımıza anlam kazandıran bir istikamette, yürüyüş rotamızı çizsin, tempomuzu belirlesin. İsteriz ki iskeletimizin, kanımızın, genlerimizin nitelikleri kadar manevî yapımızı oluşturan "form"un zihnî kökenlerini de hakkıyla tanısın, bilsin. Bu niteliklerimiz içinde en tanınmaya, bilinmeye, korunmaya ve yüceltilmeye değer unsurları fark etsin ve bu değerleri büyük bir istikbal hazırlamakta gâyesine mesnet edinsin.

Bu derleme, bizim zaafımız sebebiyle kitap haline getirildi: Uzun yıllar emek verdiğimiz ve maişetimizi temin ettiğimiz Ötüken Neşriyat'ta yayınlanması, "emektarlık hatırına binâen"dir. Sâik ne olursa olsun, bu yazıların -çok az kişi tarafından da olsa- okunmasını istedik. Yazdıklarımızın elbette ciddi ve büyük fikir adamlarının yazılarıyla kıyaslanmasından teeddüp ederiz. Bunlar tam olarak bir "yarı-aydın"ın, "eksik kalmış bir münevver taslağının" son otuz yıldaki zihin sancıla-

rı, kalem antrenmanlarıdır. Bazıları gençler için hazırladığımız seminer notu idi, bazıları uyarı yazısı, ikaz *e-mail*'i, bazıları Ziya Nur Aksun ve Dündar Taşer merhumlarla ilgili bildiklerimizi, duygularımızı anlattığımız mülakat ve makale türü şeylerdir. Ama hepsi de birer sancının mahsulüdür, bir arayışın, bir ızdırabın dışavurumudur. Ve biz, en başta bu ızdırabımızı anlatmak, paylaşmak, başkalarına da bulaştırmak istedik.

Okuyucu, bu zihnî çabalarımız arasında irtibatsızlıklar olduğunu görecektir. Haklıdır da. Fakat, tamamlanamamış bu zihnî dışavurumların hepsi, doğrultusu belli raylara yerleştirilmiş vagonlar gibidir. O halde, hissedilen irtibatsızlığın, bu vagonların birbirine yanaştırılarak bağlanmasından ibaret olduğu da sezilecektir.

Bu notları yayınlamaktan umduğumuz fayda, şu bir kaç noktaya dikkat çekmektir:

Türk milletinin tarihî rotasına..

Türk milletinin sosyal yapısının kaynaklarına, bu yapının oluşumunu etkileyen siyasî ve dinî etkenlere..

Devlet şuuruyla milliyet duygusu, milliyetçilik mefhumu ve tarih şuuru arasındaki bağıntılara..

Ve biraz da günümüzdeki önemli olaylar hakkındaki düşüncelerimize...

Biz bunlara tutarlı ve makul cevaplar aradık. Bunlara cevap verecek nitelikteki ilmî ve fikrî eserleri arayıp bulmaya, imkân bulduklarımızı heyecanla yayınlayıp, okuyucuya sunmaya çabaladık.

Türk milletinin yeniden "büyük millet" vasfını kazanabilmesi için, bu arayışın hepimiz tarafından bıkıp usanmadan sürdürülmesi, yeni eserlerle yeni merhalelere doğru ilerletilmesi gerektiğine inanıyoruz. Düşünebilen herkesin bu konuda sorumluluğu olduğuna inancımız tamdır. Suskunluk, tembellik, hele zihin tembelliği ile asla büyük hedeflere ulaşılama-

yacağına inandık ve bunu yıkmak için zihnî potansiyelimizin harekete getirilmesini hep istedik.

Lütfen siz de zihinlerinizi harekete geçiriniz.

İşte bu derleme, bizim âcizane zihnî çabalarımızı yansıtmaktadır. Âcizâne ama samîmî... Haddimizi aştığımızı söyleyenler olacaktır. Olsun. Haddi müsait olanlar ortaya çıksınlar da, bizi varsın umursayan olmasın, ne çıkar! Biliriz ki, düşünce bağımsızlığına erişmiş, cesurca ve sağlam tenkitler yapan insanlar ortaya atılmadıkça, hakîkate erişmenin ve tekâmülü düşünmenin imkânı yoktur.

Velhasıl, tenkitlere açık olan bu denemeleri vakit ayırıp okursanız, hele kafa yormaya değer olduğu kanaatine ulaşırsanız, kendimizi bahtiyar addedeceğiz.

Erol Kılınç

Türk Milleti İçin Malazgirt Zaferinin Manâ ve Önemi

Büyük Selçuklu Devleti, Türk tarihinin en büyük devirlerinden birisini içine alır. Bu devlet, Türklerin Orta Asya'dan Anadolu'ya; burayı ikinci anavatan yapmak üzere yürüttükleri faaliyetin âdeta siyasî bir teşkilatından ibarettir. Bu devirde, önceki devirlere nazaran Türk nüfusu artmış, konar-göçer Türk boylarının dâimî surette yanlarında taşıdıkları sürülerinin otlak ihtiyacı ve diğer sebeplerden anayurtta çeşitli huzursuzluklar, mücadeleler almış yürümüştü. Büyük Selçuklu Devletini kuran Oğuzları İran üzerinden Ön Asya'ya doğru göçe zorlayan sebeplerden birisi budur.

Onuncu asırda Alparslan'ın dedesi Selçuk'la başlayan bu göç hareketinin, bu tarihten sonraki Türk tarihi yönünden teşkil ettiği ehemmiyetli hâdise, o ana kadar Eski Türk Dini (Gök-Tanrı Dini) veyahut diğer dinlere (Hıristiyanlık, Musevîlik, Maniheizm gibi) mensup bulunan Türklerin Büyük Selçuklularla birlikte bütün İslam âlemine te'sîr edebilecek bir şekilde, kitleler halinde İslamiyeti kabul etmeleridir. (İlk müslüman Türk devleti Selçuklular olmadığı gibi, ilk müslüman Türkler de Selçuklular değildir.)

Sürüleri için otlak, kalabalık kitleleri için vatan arayan, huzur ve sükûn içinde yaşama arzusuyla bir ölüm kalım

mücadelesine girişen bu Türkmen kitleleri, İslamiyetin gazâ ve cihâd anlayışını Türklüğe has yüksek meziyetlerle benimsemişler, karşılarına çıkan mâniaları bir bir parçalayarak Horasan, İran ve Âzerbaycan'a hâkim olmuşlar; Bağdad'daki Abbasî Halîfesini Şiî Büveyhîlerin esâretinden kurtarmışlar, böylelikle Irak ve Suriye'yi de hâkimiyetleri altına almışlar, Halîfe tarafından "Doğu'nun ve Batı'nın Hükümdarı", "Dinin ve Dünyanın Direği", "Yemînü Emîri'l-Mü'minîn" ünvanlarını alarak, binbir fesat içinde çalkalanan İslam âlemine huzur, adâlet ve güven vermişler, onların umut kapısı olmuşlardır. Fakat Türkler, hâkim oldukları bu geniş ülkeleri kendilerine yurt yapmayı düşünmemişlerdir.

Daha Selçuklu Devleti resmen teşekkül etmeden önce, 1018 yılında, Tuğrul Bey'in gözünü budaktan sakınmaz ağabeyi, kahraman Çağrı Bey, yanına 3000 Türkmen atlısı alarak, yıldırım gibi, Gazneliler ülkesinden izinsiz geçerek, Azerbaycan'a varmış, orada Kafkaslar'ın kuzeyinden daha önceki devirlerde inen soydaşlarıyla karşılaşmış, bunların da iltihak etmesiyle 7000'e ulaşan kuvvetleriyle Van Gölü dolaylarını, Azerbaycan ve Doğu Anadolu'yu âdeta hâkimiyeti altına almıştı. *"Rüzgâr gibi uçan atlar üstünde, uzun saçlı, yaylı ve mızraklı"* Türkmenlerin 1018'den 1021'e kadar süren bu akınları, basit bir yağma hareketi değildi. Bu akınlar, bir keşif hareketiydi. Maksat, Anadolu'da kendilerine mukavemet edecek kuvvet olup olmadığını anlamak, Anadolu'nun stratejik noktalarını ve yollarını tesbit etmek, Anadolu'daki halkın üzerinde psikolojik baskı yaparak, onları tedirgin etmek; kısacası bir keşif yapmak idi. Nitekim Çağrı Bey maiyetindeki kuvvetlerle 3 yıl sonra, geldiği yoldan tekrar Tuğrul Bey'in yanına dönmüş ve **Barhebraeus'un açıkça kaydettiği üzere**, *"Selçukluların*

Ermeniye bölgesine girebileceklerini, çünkü oralarda kendilerine mukavemet edecek kuvvet bulunmadığını" Kurultay'da Tuğrul Bey'e bildirmişti.

İşte bir yandan bu faaliyetler yürütülürken, bir yandan da çevresindeki kuvvetlerle amansız bir mücadeleye girişen Selçuk Oğulları, bir müddet sonra Selçuklu Devletini kurmuşlar, bu suretle bir yandan İslam âleminin siyasî liderliğini ve koruyuculuğunu üzerlerine almışlar, bir yandan da Türkistan'dan mütemâdiyen gelen Türkmen kitlelerini himâye ederek, bunların sürüleriyle birlikte sâlimen Anadolu hudutlarına doğru geçişlerinde sevk edici ve koruyucu bir rol oynamışlardır. Tuğrul Bey zamanında yapılan bir çok faaliyetler yanında Azerbaycan, Kafkasya ve Irak dolaylarının zabtı, Çağrı Bey'in vaktiyle verdiği rapora uygun faaliyetlerdi. Anadolu hudut boylarına yığılan Türkler buraları vatan tutacaklardı. Şimdi Büyük Selçuklular, buralardaki Ermeni ve Gürcü hâkimiyetlerini kırmış, Gence, Ani, Kars gibi stratejik noktaları ele geçirmiş, batının en büyük kuvveti Bizans İmparatorluğu ile karşı karşıya kalmıştı.

Bir müddet sonra, Tuğrul Bey vefat etti ve yerine kahraman Çağrı Bey'in oğullarından Alp Arslan hükümdar oldu. Bizans hududunda Türkler halen hareket halindeydiler. Bizans'tan Erzurum, Ahlat, Muş, Malatya, Şarkikaraağaç alınmış, Anadolu içlerine doğru akınlar devam etmektedir. Sultan Alp Arslan, Anadolu'da girişeceği büyük harekâtın selameti için ülkesinin diğer hudutlarını emniyete almak üzere 1064'te Azerbaycan ve Kafkasya'ya, 1065-1066'da doğu seferine çıktı. Bu arada velîahd ilan ettiği Melikşah'ı, Karahanlı Prensesi Terken Hatun'la evlendirdi. Hanedan mensuplarını, beyleri ve kumandanları

gerekli yerlere yeniden tayin etti. Ülke içindeki huzursuzlukların kökünü kazıdı.

Artık Büyük Türk Sultanı, Anadolu için Bizans'a son darbeyi indirebilirdi.

Bu sırada, Bizans tahtı saltanat mücadeleleriyle çalkalanmaktaydı. İmparator Kostantinos Dukas ölmüş, İmparatoriçe Eudoxia üç oğlu adına iş başına geçmişti. Sarayda menfaat gruplarının mücadeleleri Doğu Roma tahtını sallamaktaydı. Anadolu'nun her tarafında Türkmen akıncıları kol geziyordu. 1067 senesinde Afşin Kumandan Malatya ve Kayseri'ye kadar akınlar yapmıştı. Bir başka akıncı kolu Çukurova bölgesini alt üst ediyordu. Bu akıncılar Bizans'ın erzak depolarını, Anadolu'nun muhtelif yerlerindeki ikmâl merkezlerini, cephane depolarını tesbit ve imhâ ediyorlardı. Bunlara Bizans kuvvetleri karşı koyamıyorlardı. Çünkü saraydaki karışıklıklardan ve taht mücadelelerinden ordu ihmale uğramış, Anadolu'daki askerler parasız ve yiyeceksiz bırakılmışlardı. Öyle ki Doğu Roma kuvvetleri kendi ülkelerini yağmalıyorlardı. Doğu Roma bir kurtarıcı arıyordu. Balkanlardan inen Peçenek Türklerine karşı bir zafer kazanmış olan Sardika (Sofya) Dükası meşhur kumandan Romanos Diogenes parti mücadelesini kazanmış, İmparatoriçe Eudoxia tarafından koca seçilmiş ve imparator ilan edilmişti (1068). Mağrur Romanos Diogenes tahta geçer geçmez, muhtelif milletlerden topladığı bir orduyla sefere çıkmış; Kayseri, Sivas, Divriği ve Toroslar üzerinden Haleb'e kadar inmişti.

Öte yandan Türkmen akıncıları aynı aylarda Niksar, Ahlat ve Eskişehir civarlarında at koşturuyorlardı. 1069'da Diogenes yine Kayseri ve Sivas dolaylarına kadar gitti. Bunların karşısına çıkan küçük Türkmen kuvvetleri, Doğu Roma ordusu önünde savaşa savaşa muntazaman

geri çekildiler. Diogenes, bu esnada elde ettiği Türk esirlerini öldürttü ve İstanbul'a döndü. Türkmenler ise Kayseri'yi yağmaladılar, Malatya'yı ele geçirdiler. Konya'yı talan ettiler. Toros geçitlerinde pusu kuran Doğu Roma kuvvetlerine rağmen, Haleb'e döndüler.

1070'de Bizans'ın Doğu Orduları Başkumandanı Manuel Komnenos sefere çıktı. Alp Arslan'ın eniştesi ve Oğuz boylarından Yıvalar'ın başında bulunan Er-sıgun Sivas civarında bu orduya karşıladı ve mağlup etti. Ünlü kumandan Nikhephoros Botaniates, Er-sıgun'a esir düştü.

Burada önemli bir nokta var. Esir Bizans kumandanı, muzaffer Er-sıgun'u iknâ etmiş ve onu Doğu Roma sarayına götürmüştür.

Tarihî kayıtlarda net bir bilgi/belge bulunmamakla beraber, bizce sanki Sultan Alp Arslan burada bir casusluk hareketini, ustalıkla yönetmektedir. Alp Arslan'ın eniştesi Er-sıgun'la arası açıktır; Alp Arslan Er-sıgun'u öldürtmek istemektedir. Bu maksatla Afşin Kumandanı Er-sıgun'u takiple görevlendirmiştir. Er-sıgun kaçarken, Doğu Roma kuvvetleriyle karşılaşmıştır... Bizanslı esîr kumandanın iknâ etmesiyle, muzaffer Er-sıgun Bizans'a sığınmıştır. Hatta Er-sıgun'un peşinde olan Afşin Bey Denizli ve Kütahya dolaylarını yağmalayıp Marmara sahillerine kadar dayanmıştı. Halbuki Er-sıgun'un hakîkî vazîfesi Doğu Roma ordusunda ücretli asker durumunda bulunan Peçenek ve Uzlar'ın, büyük savaşta Selçuklu tarafına geçmelerini sağlamak, Bizans sarayında olup bitenleri, dönen entrikaları Sultan Alp Arslan'a bildirmekti. Bu casusluk teşkilatı, muhtemelen, Alp Erenler yahut Horasan Erenleri diye bilinen bir tarîkata dayanıyordu.

Nihayet, Anadolu'yu Selçuklu tasallutundan kurtarmak ve bütün İslam âlemini fethetmek maksadıyla, 13

Mart 1071'de Romanos Diogenes İstanbul'dan çıktı. Ordusunun mevcudu 100 bini aşıyordu. Bu büyük ordunun sadece ağırlıklarını taşımak için 3000 araba vardı. 1200 kişi tarafından kullanılan, şehirlerin zaptına yarayan, muazzam bir mancınık da vardı.

Sultan Alp Arslan bu sırada Suriye seferindedir. Mısır Fâtımîleriyle Selçuklular arasında, Tuğrul Bey zamanından beri süre gelen mücadele sebebiyle, Suriye üzerine yürümüştür. Bu yürüyüş esnâsında yolu üzerinde bulunan Malazgirt'i bir hücumda almıştır. Silvan, Diyârbekir ve Urfa üzerinden Haleb'e inmiştir. Bu sırada Afşin Bey'in raporu, Alp Arslan'a ulaştı. Bu raporda, Anadolu'da hiçbir mukavemet kalmadığı söyleniyordu. Yine orada, Doğu Roma ordusunun sefere çıktığı haberini aldı. 7 Nisan 1071'de Haleb'den doğuya yöneldi.

Bu sıralarda Romanos Diogenes harp meclisini toplamış, durum müzâkeresi yapmıştı. Bazı kumandanların ihtiyat tavsiyelerine kulak asmamış, dalkavukların Selçuklu merkezine yürüme fikirlerine itibar etmişti. Erzurum'a geldiğinde, 10 bin kişilik bir kuvveti, yol emniyetini temin etmesi için, Ahlat'a göndermişti. Kendisi de yolda yeni kuvvetler alarak Malazgirt'e girdi. Burada kumandanlarından birisinden "Sultan'ın korkup Bağdad'a çekildiğini"(!) öğrendi. Malazgirt kalesi muhafızlarına aman vermişti, fakat sözünde durmayarak hepsini öldürttü.

Haleb'den ayrılan Alp Arslan, önce doğuya yöneldi, gerekli hazırlıkları yaptı; sonra kuzeye döndü. Malazgirt'in düştüğünü öğrendi, yürüyüşünü hızlandırdı. Bu cebrî yürüyüş sırasında bir çok at ve deve öldü. Fırat nehrinden geçerken ağırlıkları harâb oldu, bu yüzden bir kısım ağırlıklarını bıraktı. Sonra ordusundan yaşlı, yorgun, eski savaşçıları terhis etti. Böylece az sayıda genç ve dinç bir

orduyla Ahlat'a geldi. Buradan vezîri Nizâmü'l-Mülk ile karısını ve şehzâdeleri Hemedân'a yolladı. Ayrıca Doğu Roma Ordusunun durumunu öğrenmek için bir süvari birliğini öncü gönderdi. 24 Ağustos 1071'de bu öncülerle Ahlat'a gelen Doğu Roma ordusunun öncüleri arasında cereyan eden çarpışmalarda Doğu Roma kumandanı esir, ordusu mağlup edildi. Kıymetli ganîmetler ve Hıristiyanlarca kutsal sayılan manevî değeri yüksek bir haç ele geçirildi. Bu haçın ele geçirilmesi, uğur ve zafer alameti sayıldı; Bağdad'daki Halîfe'ye gönderilmek üzere, Nizâmü'l-Mülk'e tevdi edildi.

25 Ağustos 1071'de Romanos Diogenes, Ahlat civarında Zahva denilen sahraya geldi. Fakat başını kaldırdığı vakit, sahranın etrafındaki tepelerin Türk atlıları tarafından tutulmuş olduğunu gördü ve olduğu yerde kaldı. Karargâh kurdu. O günün akşamından itibaren tepelerdeki Türk okçuları, ıslık çalan oklarıyla Doğu Roma ordusunu taciz etmeye başladılar.

Sultan Alp Arslan, artık manâsıyla, maddesiyle Türk Milletinin kaderini değiştirecek olan en büyük darbeyi vurmaya hazırdı. 24 Ağustos'ta yapılan savaşta Sultanın Buharalı imamı Ebû Câfer Muhammed:

> *"Ey Sultan! Sen Allah'ın başka dinler üzerine zafer vaad eylediği İslamiyet uğrunda cihad yapıyorsun. Bütün müslümanların minberlerde sana duâ eylediği Cuma günü savaşa giriş; ben Tanrı'nın zaferi senin adına yazdığına inanıyorum."*

diyerek sultanı müjdeledi ve muharebenin Cuma günü olmasına karar verildi.

Sultan Alp Arslan karargâhını kurdu, savaşın son hazırlıklarını ikmâl ederken, ihtiyar kumandan Sav Tigin'i, Kadı İbnü'l-Mahlebân ile birlikte Doğu Roma Ordugâhına elçi olarak gönderdi. Çünkü, Türk-İslam geleneğinde savaş en son çâre, sulh ise gâye idi. Bu bakımdan Türk töresine göre son defa sulh dâvetinde bulunmuş oluyordu. Tabiî mağrur Doğu Roma İmparatoru bunu bir korkaklık belirtisi sandı ve palikarya blöfü yaptı:

> *"Müzâkerelere ancak Selçuklu başkenti Rey'de başlanabileceğini; hatta İsfahan'da kışlamak ve hayvanlarını Hemedân'a göndermek niyetinde olduğunu"* söyledi.

Sav Tigin'in İmparatora verdiği cevap kısa ve kesindi:

> *"Hayvanlarınız Hemedân'da otlayabilir, fakat zât-ı âlinizin nereye gideceğini bilemem!"*

Bu sırada Halîfe el-Kasîm bi-emrillah bütün İslam âlemine Cuma hutbesinde okunmak üzere bir duâ metni de gönderdi.

26 Ağustos 1071 Cuma günü gelip çattı. Her iki taraf orduları bir müddet sonra başlayacak olan muharebenin son hazırlıklarına devam ediyorlardı. Sabahleyin Doğu Roma Ordusundaki ücretli asker Peçenek ve Uzlar, karşılarında bulunan soydaşlarının tarafına geçiverdiler. (Demek ki Er-sıgun vazîfesini başarmıştı!) Doğu Roma Ordusu arasında ilahîler söyleniyor, ellerinde renkli bayraklar ve büyük haçlarla, asîlzâdeler ve papazlar askeri teşcîye gayret ediyorlardı. Doğu Roma Ordusu Kapadokyalı, Frikyalı, Balkanlı, Ermeni, Gürcü, Frank, Norman, Slav ve bir miktar da Uz ve Peçeneklerden ibaretti. Mevcudu 100 binden fazla idi. Ahlat'a birkaç gün önce öncülere yardım etmesi

için gönderdiği kuvvetler, Sultan Alp Arslan'ın geldiğini öğrenince, İmparatorun emrine rağmen gelmemişler ve Fırat boylarına çekilmişlerdi.

Selçuklu Ordusu ise Cuma vaktine kadar tam tekmil hazırlandı. Buharalı İmam'ın arkasında kılınan Cuma namazından sonra tekbîr ve tehlîl sesleri, bütün sahrayı ve Doğu Roma Ordusunu sarstı. Aynı anda bütün İslam âleminde Halîfe'nin gönderdiği dua okunuyordu:

> *"Allahım! İslam sancaklarını yükseltmek için hayatını esirgemeyen mücahitlerini yalnız bırakma! Alp Arslan'ı muzaffer kıl ve onun askerlerini meleklerinle te'yîd eyle!"*

Sultan Alp Arslan, bazılarına göre 13.000, bazılarına göre 20.000 civarında olan genç, dinç, gönüllerinde yurt edinme ülküsü ve gazâ ateşi yanan disiplinli Türklerin meşhur Bozkır muharebe usûlüyle yetişmiş ve gayet iyi anlaşabilen ordusunun karşısına geçti. Beyazlar giyinmişti. Ordusuna şöyle hitap etti:

> *"Ey askerlerim! Şahbazlarım! Kurtlarım! Burada Allah'tan başka bir sultan yoktur. Emir ve kader O'nun elindedir. Bu sebeple benimle birlikte savaşmakta veya benden ayrılmakta serbestsiniz!"*

Bu kararlı ve heyecanlı sözlerine karşı askerler hep bir ağızdan "Asla emrinden ayrılmayız!" mukabelesinde bulundular. Bunun üzerine Alp Arslan:

> *"Eğer şehîd olursam, bu ak giysi kefenim olsun. O zaman ruhum göklere çıkacaktır. Benden sonra Melikşah'ı*

tahta çıkarınız ve ona bağlı kalınız. Zaferi kazanırsak istikbal bizimdir!"

Deyip, atından indi, secdeye vardı ve şöyle dua etti:

"Yârabbi! Seni kendime vekil yapıyor, azametin karşısında yüzümü yere sürüyor ve senin uğrunda savaşıyorum. Ey Tanrım! Niyetim hâlistir. Bana yardım et! Sözlerimde hilaf varsa beni kahret!"

Ondan sonra kalkıp Türk töresine göre atının kuyruğunu kendi eliyle bağladı. En ön safta savaşacağını belirtmek maksadıyla okunu ve yayını bıraktı; kılıcını ve topuzunu aldı, ordusunun başına geçti.

Doğu Roma Ordusu, kuvvetlerini sağ kol, merkez, sol kol ve geride yedekler olmak üzere muharebe nizamına sokmuştu.

Alp Arslan ise orduyu üçe ayırdı. Kendisi bir kuvvetle merkezde kaldı. Kalabalık süvari birliklerini sahranın sağındaki ve solundaki tepelerin altlarında gizledi. Bir kısım kuvvetlerini ise bozkır taktiği (hilal taktiği) uygulandığında düşmanın gerilerini çevirmekle vazifelendirdi. Alp Arslan, kumandasındaki süvarilerle, Doğu Roma Ordusunun merkezine doğru şiddetle hücum etti. Kalabalık imparatorluk ordusu, merkezi ve sağ-sol kanatlarıyla Alp Arslan'ın hücumunu karşıladılar. Kısa süreli bir çarpışmadan sonra Alp Arslan ve emrindeki süvariler tam bozgun şeklinde geri çekilmeye başladılar. Bunun gören düşman olanca gücüyle, merkez süvarilerinin peşini takip etmeye başladılar. Halbuki bu bir bozgun değil, Türklere mahsus bir savaş taktiği idi,. Sahranın iki yanında ve tepelere konuşlanmış olan Türk süvarileri derhal yanlardan harekete geçtiler.

Merkezdeki süvariler de kendilerine parola verilir verilmez, derhal dönüp imparatorluk ordusuna şiddetle yüklendiler. Bu sırada düşmanın gerilerini tutmakla görevli süvariler Doğu Roma Ordusunun ric'at yollarını kesmiş ve arkadan sıkıştırmağa başlamışlardı. Böylece hilal kapanmağa başlamıştı. Doğu Roma Ordusu yedekleri bu manzarayı tepelerden seyrediyorlardı. Muharebenin bu hale geldiğini görünce, savaşı kaybettiklerini anlayıp kaçtılar. Akşama kadar iş bitmiş, Doğu Roma Ordusu imhâ edilmişti. İmparator Romanos Diogenes ve maiyeti akşam vakti kaçarken yakalanarak esir edilmişti ve 26 Ağustos 1071 Cuma günü Türk Milletinin kaderi yeni bir safhaya girmişti.

Alp Arslan, Diogenes ile uzun uzun konuştu. Kaynaklarımızda belirtildiğine göre, Sultan, İmparator'un barış müzâkerelerini reddini tenkîd etmiş, Doğu Roman Ordusunun askerî hatalarını saymış ve nihayet ona, nasıl bir muamele beklediğini sormuştur. Diogenes'in, ya öldürüleceği yahut zincire vurularak İslam ülkelerinde dolaştırılacağı, veya, pek zayıf ihtimalle, affedilip bir nâib sıfatıyla memleketine gönderileceği cevabı üzerine, Sultan onunla dostluk kuracağını bildirmiş, onu tesellî etmiş ve tahtta kendi yanına oturtmuştur. Böylece Türk Sultanı merhamet, itidal ve insanlık duygularının bir örneğini daha vermiş oluyordu. Alp Arslan, kendisi ile bir ittifak anlaşması yaptığı Diogenes'i, bir hafta kadar husûsî çadırda bir hükümdar gibi ağırladıktan sonra, maiyetindekiler ve diğer esir asîlzâdelerle birlikte, bir Türk süvari kıt'asının muhafazasında, memleketine iâde etti (3 Eylül 1071).

Târihte ilk defa bir Doğu Roma İmparatoru'nun esir olmasıyla neticelenen bu büyük zaferin kıymeti, zamanında da takdir edilmiş ve İslam şehirlerinde zafer şenlikleri

yapılmıştır. Bir çok hükümdarlar ya bizzat veya elçileri vasıtasıyla Alp Arslan'ı tebrik etmişlerdir.

Alp Arslan'ın Romanos Diogenes ile yaptığı anlaşmaya göre, İmparator fidye olarak 1,5 milyon altın verecek, her sene 360 bin altın ödeyecek, İmparatorluğun elindeki müslüman esirleri serbest bırakacak, lüzumunda Sultan'a asker gönderecek, ve Malazgirt, Urfa, Menbiç ile Antakya, dolaylarıyla birlikte Selçuklulara terk edilecekti. Bütün bu şartlar Diogenes'in tahtta kalmasına bağlıydı. Aksi olursa, Alp Arslan yardım edecekti.

Fakat bundan sonra Bizans'ta durum değişti. Diogenes'in imparatorluk selahiyetleri alındı ve Kostantinos Dukas'ın oğlu Mikhael, imparator ilan edildi. Diogenes, Mikhael'in ordularına Sivas ve Adana'da mağlup oldu, yakalandı, gözleri oyuldu ve kapatıldığı manastırda ıstırap içinde öldü. Bunun için de anlaşmayı tatbîk güçleşti.

Alp Arslan, Karahanlılara karşı sefere çıkmak üzereydi. Diogenes'in düşürülmesi ve etkisizleştirilmesi, anlaşma hükümlerini silahla gerçekleştirmeğe zorladığından, haklı olarak Kutalmışoğulları ile Türkmen beylerine Anadolu'nun zaptını emretti.

Bundan sonra Kutalmışoğulları'ndan Süleymanşah, Mansur, Alp İlig, Dolat, ayrıca akıncı başbuğlarından Artuk Bey, Tutak ve diğer kumandanlar Güneydoğu ve Doğu Anadolu'da bulunan Selçuklu ileri karakollarından hareket ettiler. 1078 senesine kadar hemen hemen bütün Anadolu'yu fethettiler. Artık Türkistan'dan gelen Türkler kendilerine yerleşecek bir vatan sahibi olmuşlardı. 1078 senesinde, Büyük Selçuklu Devleti'nin en büyük kolu olan Anadolu Selçuklu Devleti'nin merkezi İznik şehriydi. Türkler Üsküdar'a dayanmışlar ve İstanbul Boğazı'nı kontrole başlamışlardı. Artık Türkler kendi öz yurtları

olan bu yurtta en yüksek medenî eserlerini vermeye, en mükemmel devlet nizamını te'sîs etmeye, ilimde, sanatta ve teknikte en ileri seviyeye ulaşmak üzere çeşitli faaliyetlere girişebilirlerdi. İşte ilerideki tarihlerde Anadolu Selçuklu medeniyeti ve daha sonra dünyanın gelmiş geçmiş en büyük devleti olan Osmanlı Devri Türk-İslam Medeniyeti, bu Malazgirt temeli üzerinde yükselecektir.